

ШИРОКОВ
Анатолій Іванович —
голова Профспілки
працівників НАН України

ПРО СИТУАЦІЮ З ФІНАНСУВАННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ

Шановні колеги!

Ситуація з фінансуванням науки у Державному бюджеті останні три роки лише погіршується, що закладає руйнівні, а часто і незворотні процеси. Стрімко зменшується кількість науковців, пришвидшується відплив талановитої молоді. Так, лише за 2015 р. чисельність працівників установ НАН України без будь-якого формального скорочення зменшилася на 2830 чоловік, що становить приблизно 9,2% кадрового складу, в тому числі 1057 наукових працівників (з них 96 докторів і 511 кандидатів наук). Ганебним явищем, яке супроводжує роботу майже кожної наукової установи, є режим неповної зайнятості та вимушені відпустки без збереження заробітної плати. Науковці невпинно виштовхуються за межу бідності. Середня зарплата по Академії у 2015 р. становила 3992 грн, що навіть менше, ніж у середньому по галузях економіки (4585 грн). Така ж невтішна картина спостерігається і у наших побратимів з національних галузевих академій наук.

Інтелект і знання, які стали рушієм суспільного прогресу та запорукою процвітання розвинених країн, не шануються нашою владою. Складається враження, що вона під гаслами необхідності проведення в науці оптимізації і реорганізації взяла курс на банальну ліквідацію академічної науки. У хід ідуть різні методи: від постійних спроб позбавити академії статусу головних розпорядників бюджетних коштів до фінансового зашморгу і намагань «приватизувати» землю і майно, якими вони володіють.

Особливо загрозливе становище з фінансуванням науки у Державному бюджеті поточного року. У той час, коли всю видаткову частину Державного бюджету збільшено, порівняно з 2015 р., на 14,2%, фінансування національних академій наук скорочено на 19% (12,2% по НАН України)!

Усе це відбувається всупереч новій редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Підписуючи

його, Президент України сказав: «Цей Закон відкриває перед наукою унікальні перспективи. Перед науковцями, які хочуть перетворити Україну на сучасну європейську державу...». Безумовно, науковці цього прагнуть. А от можновладці якраз і позбавляють нас європейської перспективи. Особливо у світлі останніх подій. Замість того, щоб поступово рухатися до європейського рівня фінансування науки і виконання ст. 48 базового Закону, цей показник у 2016 р. впав до безпрецедентної позначки — 0,2% ВВП. Такого не було ніколи, навіть за часів так званого злочинного режиму. До речі, у попередників і нинішніх керманців є багато спільного, зокрема і пріоритети у фінансуванні. Бюджет такої відомої корупційно-кланової структури, як Генпрокуратура, збільшено на 12,6% порівняно з досить пристойним фінансуванням 2015 року. СБУ отримала більше на 17,2%. І поза конкуренцією — МВС (разом з поліцією). Орли А. Авакова отримали додатково 62%!

Жалюгідне бюджетне фінансування НАН України — 2054 млн грн — не покриває видатки навіть на необхідний фонд оплати праці (2312,8 млн грн), не кажучи вже про оплату комунальних послуг та енергоносіїв, утримання матеріально-технічної бази і, безумовно, проведення наукових досліджень.

У зв'язку з такою ситуацією та на виконання ст. 28 Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» Президія НАН України прийняла постанову «Про фінансування НАН України у 2016 році» від 20.01.2016 № 11. Цей документ передбачає цілий комплекс заходів на рівні секцій, відділень наук та наукових установ.

Профспілка не заперечує проти обґрунтованої оптимізації мережі установ, їх реорганізації, об'єднання чи навіть ліквідації неефективних. До речі, цією роботою треба було займатися давно і регулярно, не очікуючи нагадувань збоку і не пов'язуючи це з недостатнім обсягом фінансування.

Профспілка категорично проти іншого — масштабного скорочення, передусім наукових працівників, які за кваліфікацією і працездат-

ністю відповідають своїм посадам. Адже важливим аргументом Академії у дискусії з владними інституціями є той факт, що питома вага науковців у загальній кількості зайнятого населення України у 2—3 рази менша, ніж у країнах ЄС.

Багато запитань стосовно його трактування викликав п. 3.2 постанови: «Протягом трьох місяців провести роботу зі скорочення чисельності працівників з метою максимального забезпечення повної зайнятості працюючих та виплати їм заробітної плати в повному обсязі згідно з чинним законодавством...». З цього приводу ЦК Профспілки і Президія НАН України провели відповідні консультації. У результаті дійшли порозуміння в тому, що одна ситуація — досягти «максимального забезпечення повної зайнятості» у разі 10% скорочення і зовсім інша — в тих установах, де під загрозу скорочення може потрапити 40—50% трудового колективу. Отже, адміністрації і профкоми мають зважено вирішувати це питання у кожному конкретному випадку з урахуванням як соціальних аспектів, так і необхідності збереження наукового потенціалу для виконання статутних завдань.

На жаль, до ЦК Профспілки надходить інформація, у тому числі й письмові звернення, які сигналізують про певні порушення в ході реалізації зазначеної постанови. Наприклад, на якій підставі в установі при збереженні неповного робочого часу встановлюються доплати стимулюючого характеру?

Чому при рівномірному (у відсотковому відношенні) скороченні чисельності працівників наукових відділів деяким з них у 2—2,5 рази скорочують базове фінансування?

Чому на скорочення планують 58-річного доктора наук, професора, який має значний науковий доробок і публікації у міжнародних наукових журналах та пристойний індекс Хірша?

Голову первинної профспілкової організації не включають до складу відповідної інститутської комісії. А як же без профкому будуть вирішувати питання скорочення?

Цей ряд порушень можна продовжити.

Хочу нагадати, що у разі суб'єктивного підходу до вирішення цих питань профспілкові органи відповідно до Закону «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», Статуту профспілки та Галузевої угоди зобов'язані надавати членам профспілки відповідний захист і правову допомогу, зокрема у суді.

Шановні колеги!

Внутрішні проблеми ми можемо і повинні вирішувати самі. Сьогодні як ніколи нам потрібна єдність академічної громади перед загрозами з боку владних структур. Зважаючи на катастрофічний стан фінансування академічної науки, Президія ЦК Профспілки ухвалила рішення про проведення загальноакадемічної акції протесту 19 квітня 2016 р. До акції також приєднуються національні академії педагогічних наук, медичних наук, аграрних наук. Наші вимоги такі:

1. Внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» з урахуванням пропозицій академії і рішення профільного Комітету Верховної Ради України щодо збільшення їх видатків.

2. Поетапне наближення, починаючи з 2017 р., до гарантій в оплаті праці і фінансуванні науково-технічної сфери, відповідно до ст. 36 і 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Проводиться відповідна робота стосовно підтримки вимог Профспілки з боку депутатських фракцій.

Шановні колеги!

Ми повинні продемонструвати, що академічна наука — це сила, з якою необхідно рахуватися і до якої треба прислухатися. Мабуть, зайве переконувати та агітувати, що в такий доленосний для вітчизняної науки час у колоні академічної громади мають бути директори, академіки-секретарі, віце-президенти і просто академіки та члени-кореспонденти. Справа честі кожного — бути активним учасником, а не пасивним спостерігачем. Не дамо сучасним невігласам і геростратам зруйнувати храм науки, який майже сто років будувався невтомною працею кількох поколінь українських учених.

Дякую за увагу.